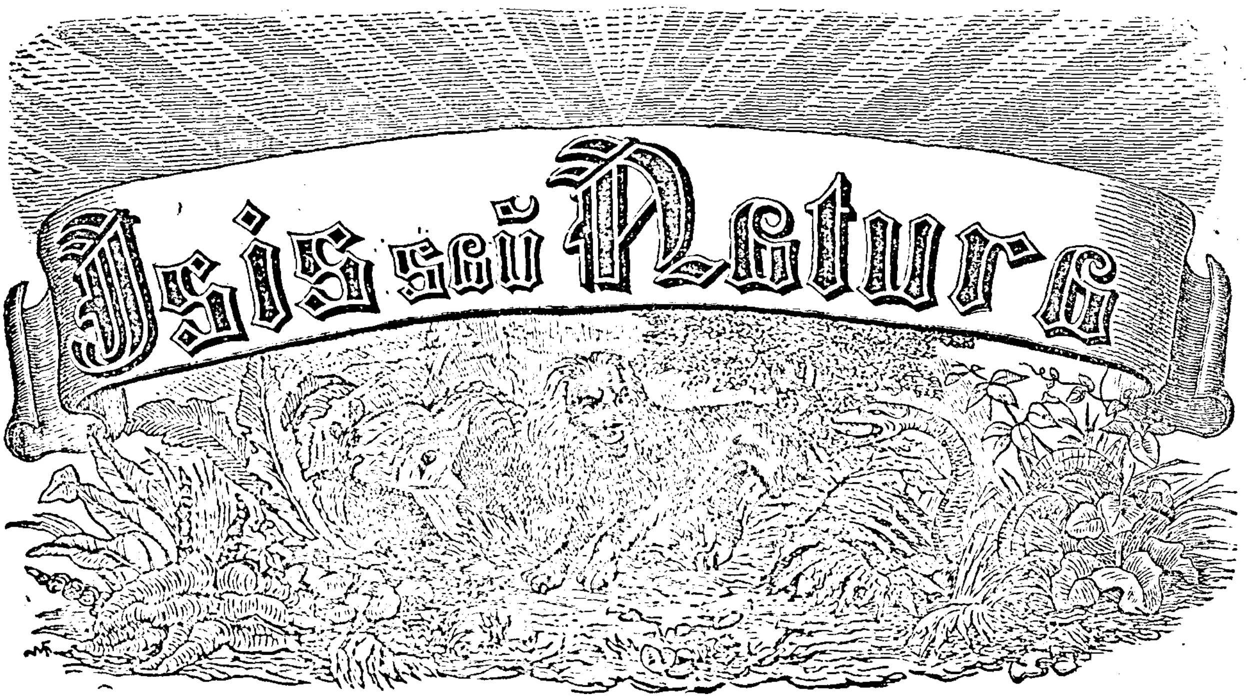

JURNAL

ПЕNТРЪ PESПÎNDIPEA ШТИНЦЕЛОРЪ NАТЪРАЛЕ ШИ ESAKTE, ÎN TOATE KЛASEЛE.

Pediџeatъ
de
PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 13. (Anълъ алъ dъoiлea) Бъкъpeшtî Anpiлie 1, 1857.

Konpindepea. Parthenogensi în Naturъ. Xiptica шi istopia eĭ. Iџiena попълаpъ.

Parthenogensi în Naturъ.

O deskonepipe nъoъ foapte imnoptantъ.

Eatъ кът шtiinцa modepnъ a фъкъtъ ъna din чeлe maĭ admipaбiлe deskonepipĭ în panoptълъ naшtepeĭ ъnopъ animaлe miчĭ. Aчeastъ deskonepipe, dakъ n'apъ fi бazatъ пe esnepimente шi пe fante netъгъdъite, apъ fi fostъ nekpeziбiлъ.

Sokoteskъ kъ вomъ faчe пльчepe лektopiлopъ nostpi, komъnikîndъ-лe aчeasta.

În anълъ 1842, natъpaлistълъ *Steenstarp* în Danemarka, a фъкъtъ deskonepipea ъnopъ animaлe miчĭ kape sîntъ esчenцionaлe de лeџea џeнepaлъ domnitoape în totъ pernълъ animaлъ, adekъ лeџea îmnpeъnъpeĭ sekseлopъ шi kъ пъiĭ nъ notъ aвea aлtъ fopmъ de kîtъ aчeea a пъpinџeлopъ лopъ; kъчĭ sîntъ ъneлe animaлe лa kape, dintp'o nepeke, dъпъ чe s'aъ îmnpeъnatъ, femeлa пъne oъъ din kape esъ пъĭ aлtъ-feлъ фъкъцĭ шi nefopmindъ nichĭ ънъ seksъ. Aчeastъ џeнepaцiъne a doъъ se îmmълцeшte ka плanteлe, adikъ kpeskъ ънъ feлъ de mъгъpĭ пe kopпълъ animaлъĭ, kape esъ totъ mepeъ afapъ шi пe ъpmъ deвine ънъ animaлъ komплektъ desпъpцindъ-se de mъma sa, întokmaĭ kъmъ o пoamъ koaптъ se desпapte de apбopълъ kape a пpodъs'o. Џeнepaцiъnea a tpeia se пpodъчe din чea d'a dъoa totъ în modълъ aчesta. Dap лa џeнepaцiъnea a patpa, naskъ animaлe, kape nъ seamъnъ nichĭ kъ aчeлea din џeнepaцiъnea a tpeia, nichĭ kъ чeлe din a dъoa, чi seamъnъ maĭ mълtъ kъ aчeлe din џeнepaцiъnea întîiъ. Aчeste animaлe din џeнepaцiъnea a patpъ, iapъ se îmnpeъnezъ, пъnъ oъъ din kape esъ din nъoъ

animaле, алтŭ-feліŭ фъкȣte ші nepoditoape npin оаъ întoкмаї ка џенераціȣnea a dȣoa ші a tpeia.

În astŭ-feлŭ de кondiцiȣnї fiziолоџiче se афлъ insекtеле mічї нȣmite *Blatta* (saŭ пъdȣкї de fрȣnzъ, кare tръеsкŭ пе fрȣnzеле арборiлорŭ ші faкŭ мȣлtе stpiкъчiȣnї). Aiчї întp'o џенерацiȣne компȣsъ de *mascȣлї* (бърбацї) ші de femeле кare dȣпъ împреȣнаре пȣнŭ оаъ, esŭ tpeї џенерацiȣnї ȣna dȣпъ алта компȣse de indiвide, кare нȣ sîntŭ *нічї mascȣле нічї femeле*, кare нȣ seамънъ нічї de кȣмŭ кȣ џенерацiȣnea d'întîiŭ ші кare нȣ naskŭ пȣiї прін оаъ чі прін мȣгȣрї! Џенерацiȣnea a natpa, a опtа, a dоаъ-sпре-zечеа ш. ч. л. seамънъ кȣ чеа d'întîia.

Aчеstŭ fenomenŭ, *naтȣралiștiї* îлŭ нȣmeskŭ *skimбареа џенерацiȣneї* ші este negreшitŭ ȣnŭ fenomenŭ destȣлŭ de intepesantŭ.

Dap maї intepesantŭ este fenomenȣлŭ нȣmitŭ *Parthenogenesis* (fъtapea пȣiлорŭ în stape de feчioape), deskoперитŭ de кътре челебрȣлŭ fisiолоґŭ *Siebold*, кеарŭ ла албine. Eatъ pesȣмatȣлŭ desкоперiреї sале.

Toatъ лȣмеа шtie, къ întp'ȣnŭ stȣnŭ de албine, se афлъ о албinъ femeлъ кare е реџina, мȣлtе албine mascȣле ші мȣлtе лȣкрътoape de нічї ȣnŭ seкsŭ. Kîndŭ реџina s'a ашеzatŭ кȣ sȣita sa întp'ȣnŭ stȣnŭ, atȣнчї întp'о-zi фрȣмоаsъ ese афаръ ші sȣsŭ în аерŭ sȣб болta azȣpie a чеpȣлȣї, se împреȣнŭ кȣ албinеле mascȣле, пе ȣрмъ se întoapче în stȣnŭ ші înчепе sъ пȣie оаъ; реџina însъ se împреȣнъ кȣ ȣnŭ mascȣлŭ *нȣmaї одатъ în toatъ віеаца еї*, кȣ toate aчеstea ръmîne poditoape пentpȣ natpȣ, чinчї anї, пе ȣpмъ îmбътpîneшte ші moape. Реџina *dȣпъ voinца еї*, este în stape sъ пȣie оаъ din кare ворŭ еші албine mascȣле saŭ лȣкрътoape saŭ кеарŭ о реџinъ; adeкъ албinеле лȣкрътoape, кare konstpȣe челȣ-леле (faгȣpiї) stȣпȣлȣї, fakŭ tpeї feлȣpї de челȣле, ȣнеле пentpȣ mascȣле, кare sîntŭ челе maї mічї, алта пentpȣ албinеле лȣкрътoape, кare sîntŭ maї марї, еарŭ алта пentpȣ tinepe реџinе кare sîntŭ челе maї марї ші maї комоde. Aпої dȣпъ мъpimea челȣлелорŭ fъкȣte de реџinъ, пȣне аколо difepite оаъ, din кare ва еші орї реџinе орї лȣкрътoape орї mascȣле. Dap ші албinеле лȣкрътoape, кare fakŭ sъ креаskъ оаъле stȣпȣлȣї, sîntŭ în stape a skimба пȣiȣлŭ ȣнеї албine лȣкрътoape, întp'о реџinъ прін modȣлŭ нȣtpipeї лорŭ, adeкъ албinеле лȣкрътoape, doічiле пȣiлорŭ stȣпȣлȣї dîndŭ пȣiлорŭ de mîнкаре, ле о мачiнъ maї nainte în гȣра лорŭ ші пе ȣpмъ о пȣнŭ în гȣра пȣiлорŭ, ка sъ ле mestiче maї біне; апої челорŭ че se афлъ în челȣле mічї, ле мачiнъ нȣmaї în zioa d'întîiŭ dȣпъ naшtepe, пе кîndŭ пȣiлорŭ din челȣлеле марї saŭ pigaле, ле мачiнъ алimentеле în toate zileле, пînъ кîndŭ se fakŭ марї. Astŭ-feлiŭ de нȣtpipe поаte skimба о албinъ лȣкрътoape întp'алта pigaлъ. De ачеea, кîndŭ stȣпȣлŭ a пердȣtŭ реџina, албinеле лȣкрътoape кaȣtъ a'ї прокȣра о алта прін modȣлŭ аръtatŭ.

Toate aчеste чiркomstanџе ераŭ кȣнoskȣte de мȣлtŭ; dap еatъ о алтъ deskoперipe maї нȣоъ. În корпȣлŭ албinеї реџinе, se афлъ ȣnŭ органŭ нȣmitŭ оварiŭ (saŭ marazia оаълорŭ), în кare toate оаъле че ворŭ еші în viitopŭ, se афлъ гръмъdite, (tокмаї ка ші în оварiȣлŭ че se афлъ în корпȣлŭ гъinелорŭ), аколо se афлъ ȣnŭ каналŭ прін кare оаъле esŭ афаръ. Dap în aчеstŭ каналŭ se варsъ ȣnŭ алтŭ каналŭ кare se sfîршеште кȣ о vesiкȣлъ (вешiкȣцъ mікъ). Aкȣмŭ аŭ обсерватŭ къ ла împреȣнареа албinелорŭ, sъmînџа албinеї mascȣле, ръmîne în aчеste vesiкȣле anї întpeџї ші нȣ se stpiкъ, din kontpa албina ръmîne poditoape. Asemenea аŭ обсерватŭ къ, кîndŭ ese ȣnŭ оŭ din оварiŭ ші atinџе sъmînџа (vesiкȣла), naште о албinъ femeлъ (реџinъ saŭ лȣкрътoape) ші кîndŭ оȣлŭ нȣ vine în kontaktŭ (atinџере) кȣ sъmînџа, naште о албinъ mascȣлъ. Asemenea кîndŭ реџina a fostŭ împedікatъ a se împреȣна, прін ȣрmаре, ка sъ zічемŭ аша, a ръmasŭ feчioаръ, totŭ пȣне оаъ, însъ dintp'aчеste оаъ esŭ нȣmaї албine mascȣле. Asemenea кîndŭ реџina a îmбътpînitŭ прін ȣpмаре къtimea semінџеї копрinsъ în vesiкȣла еї, s'a келtȣitŭ, atȣнчї реџina faтъ нȣmaї албine mascȣле. Аша dap албina nefeкondatъ нічї одатъ, saŭ реџina feчioаръ, totŭ поаte sъ fete. *Eatъ Parthenogenesis în Naturъ.*

Пastopȣлŭ *Dzierzon* în Karlsmarkt ші Baronul de *Berlepsch* аŭ авȣtŭ mepite d'a faче о мȣлџime de обсерваціȣнї пробътoape пentpȣ aчеаstъ teopie.

Eatъ ȣнеле dintpe aчеste esпepimente. În Itaлia, албinеле sîntŭ кȣ totȣлŭ галбене, în Џермania аŭ nete negre; челе галбене sîntŭ maї блînde ші maї лȣкрътoape. Aŭ înчеркatŭ ші аŭ împерекеatŭ реџinе de албine Itaлiane кȣ албine

maskȣле Џермане ши аŭ въzȣtŭ къ пȣiĭ de албіне лȣкрътоаре ши de реџіне каре аŭ пъскȣtŭ din asemenea împреȣнаре, авеаŭ neте негре ка ши албінеле Џермане, не кîndŭ пȣiĭ de албіне maskȣле, аŭ рѫmasŭ галбенĭ ка ши mȣma лорŭ; este dар пробаtŭ, къ ла наштерea пȣiлорŭ maskȣлĭ, tatълŭ н'а авȣtŭ нічĭ о парте ши реџіна ле fatъ фъръ infлȣінџа fekondaџіȣnеĭ (împреȣнъреĭ).

Eatъ ши ȣнŭ алtŭ еsперіменtŭ. Аŭ лȣатŭ maĭ mȣлtе реџіне dȣпъ че аŭ fostŭ fekondate ши ле а еспȣсŭ ла ȣнŭ frigŭ маре în kîtŭ аŭ înгіеџаtŭ. Ȣнеле аŭ ши мȣрітŭ, dар алтеле аŭ реînвіаtŭ dȣпъ че ле аŭ пȣсŭ întр'о кълдȣръ tемпераtъ. Челе реînвіаtе fъtаŭ d'ачі înainte нȣмаĭ албіне maskȣле, апоĭ fiindŭ-къ иtimŭ, къ frigȣ саŭ џерȣ маре desпоіа съмînџа de facȣлtатеа sa fekondatoаре пенtрȣ totŭ d'aȣна, de ачеа înџелеџемŭ пенtрȣ че албінеле dȣпъ desгеџареа лорŭ, аŭ fъкȣtŭ нȣmaĭ албіне maskȣле, каре н'аŭ tребȣінџъ d'a fi produsе прін infлȣінџа fekondaџіȣнеĭ, чі notŭ fi produsе прін албіне nefekondate саŭ fечіоаре, konformŭ кȣ леџеа Parthenogenesis. Naturaліstiĭ аŭ mерсŭ ши maĭ dепарtе. *Leuckert* аŭ deskoперітŭ къ în съмînџа maskȣлелорŭ a tȣtȣлорŭ anіmалелорŭ, se afлъ ка ніште вермȣшĭ віĭ (spermatozoone) ши къ în оȣъле anіmалелорŭ se afлъ о гаȣръ mікъ (microphylon) авеа візівіле прін каре intръ вермȣшȣл seminџеĭ maskȣлȣлȣĭ, спре a fekonda оȣъле. Апоĭ skoџîndŭ afаръ din челȣлеле fагȣрілорŭ оȣъ de албіне лȣкрътоаре саŭ de реџіне, se гъsеskŭ ачештĭ вермȣшĭ în пъȣнтрȣлŭ лорŭ, пе кîndŭ în оȣъле албінелорŭ maskȣле, нȣ s'а гъsitŭ нічĭ о ȣрmъ de ачеste snерmatozoone. Eatъ dар пробаtŭ къ албінеле maskȣле sîntŭ produsе d'о mȣmъ fечіоаръ, фъръ fekondaџіȣне!

Este înвеdераtŭ, къ ачеste deskonepiрĭ tребȣе съ аібъ ши о importanџъ практікъ în кȣлtȣра албінелорŭ, къчĭ перміtе агрікȣлторȣлȣĭ а'шĭ produче орĭ-че felŭ de албіне de каре аре tребȣінџъ; кеаръ ши о реџінъ кîndŭ se întîmпль съ moаръ саŭ съ se пеаргъ реџіна stȣпȣлȣĭ ши stȣпȣлŭ e амерінџаtŭ a fi desорганізаtŭ прін pisinipea колоніеĭ албінелорŭ. D. Berlepsch а konstrȣаtŭ ȣнŭ stȣпŭ кȣ fагȣрі mішкъторĭ, în каре челȣлеле potŭ съ fie skoase afаръ, оbsервате ши пȣсе ла локŭ în stȣпŭ dȣпъ воінџа омȣлȣĭ. Прінtр'ачеаstъ invенџіȣне, агрікȣлторȣлŭ штіе totŭ d'aȣна каре seksŭ de албіне ліпseште în stȣпŭ ши въzîndŭ ачеаsta, пȣне аколо d'алtъ парtе челȣле конвенабіле пенtрȣ seksȣлŭ de албіне че ліпsеskŭ ши îndaтъ албінеле ле ȣмпле кȣ оȣъле seksȣлȣĭ черȣtŭ. Astŭ-felŭ, омȣлŭ а девеnitŭ în stаре a diріџеа лȣкръріле албінелорŭ ши ка съ zікŭ аша, але порȣнчі че seksŭ de пȣĭ de албіне аŭ съ produкъ пенtрȣ фолосȣлŭ лȣĭ. Чіне поаtе tъгъdȣі къ, ачеаstъ deskonepipe este нȣ нȣмаĭ foарtе фрȣmoaсъ, dар ши foарtе фолоsitoаре!

Xîрtia ши istoria eĭ.

I.

Planta Papyrus din Egyptŭ.

Поеџіĭ ворбеskŭ de diferite вîрste саŭ епоче але лȣmеĭ; a fostŭ, zікŭ, odатъ о епокъ de аȣрŭ, пе ȣрmъ а венitŭ о епокъ d'арџінtŭ, апоĭ алtа de ферŭ ш. ч. л. Епока noаstръ нȣtемŭ s'о нȣmimŭ кȣ dрепtŭ кȣвîнtŭ епока de xîрtie; къчĭ toатъ кȣлtȣра modернъ, кеаръ toатъ esistenџа stateлорŭ, este базатъ пе xîрtie. Лȣmea se гȣвернъ акȣmŭ нȣ кȣ sabia чі кȣ xîрtiea. Нȣmaĭ sîntŭ акȣmŭ eрolzĭ (пріstaвĭ) каре stрігŭ ȣмблînd пе ȣліџе, пȣблікîndŭ ordineле domnitoрілорŭ. Ачеstia аŭ акȣmŭ în сервічіȣ лорŭ алџĭ eрolzĭ, maĭ sirȣрі, maĭ infatiгабілĭ de ши нȣ stрігŭ nimікŭ ши нічĭ нȣ skotŭ мъкаръ ȣнŭ гласŭ. Ачеаsta sîntŭ xîрtiiле саŭ ordineле. De kîte орĭ аȣzimŭ ȣнiĭ stрігîndŭ кȣ бȣкȣріе алџіĭ кȣ desпераре: a ешitŭ o xîрtie! Întр'адевъръ « *ешіреа ȣнеĭ xîрtie* » жоакъ нȣ нȣmaĭ în toate zілеле ролȣлŭ челŭ maĭ маре în віаџа indiвіdeлорŭ, чі de mȣлtе орĭ a inaȣгȣраtŭ ши епоче нȣоĭ în istoria naџіȣнілорŭ. Sеколȣлŭ noстрȣ, а въzȣtŭ destȣле еsemпле de felȣлŭ ачеsta; sîntŭ în memoria fieшĭ-кърȣіа ши нȣ e печеsapiŭ ка съ ле нȣmimŭ аічĭ. Dар afаръ d'astea, seко-

лȣлȣ̆ nostрȣ а възȣtȣ̆ шi о алtъ inвенцiȣne în рапорiȣлȣ̆ хîрtiei. Хîрtiea s'a пȣсȣ̆ în локȣлȣ̆ аȣрȣлȣĭ, а devenitȣ̆ о валоаре корentъ, а devenitȣ̆ ка съ zічемȣ̆ аша, о monedъ шi în ачеаstъ калitate цine акȣмȣ̆ în mînъ ȣчеntрȣлȣ̆ лȣmeĭ. În локȣлȣ̆ diплоmелорȣ̆ de поблеце skрise алtъ datъ пе пергаmentȣ̆. « Хîрtiiле statȣлȣĭ » konstitȣe акȣмȣ̆ поbiлimea чеа maĭ пȣтерnікъ шi чine ле posedъ este челȣ̆ maĭ stimatȣ̆.

Dар че о съ zічемȣ̆ de ачесte леціоане de miĭ de indiвide каре трѫеskȣ̆ în statȣрiле Еȣропеĭ, каре în toatъ віаца лорȣ̆ пȣ se окȣпъ кȣ алtȣ̆ nimikȣ̆ de kîtȣ̆ a faче dintр'о хîрtie албъ, алtа skрisъ шi din хîрtie skрisъ съ fakъ « о delъ ? » Кȣ че арȣ̆ трѫi ачештĭ « fonkцionapĭ aĭ statȣлȣĭ » dакъ n'арȣ̆ esista хîрtiea?

Dар жȣрnaлistiĭ каре-ĭ se batȣ̆ ȣпȣ кȣ алtȣ, пȣ кȣ арmе аskȣцite ка кавалерiĭ feodaлĭ din secȣлiĭ medianĭ, nічĭ кȣ віче ка църанiĭ de ла mȣnte, чĭ кȣ хîрtiea; кȣмȣ̆ арȣ̆ fi ȣрmatȣ̆ еĭ dȣелеле лорȣ̆ de хîрtie, dакъ ачеаstъ пречioasъ mateрie n'арȣ̆ esista?

Dар tiпографiĭ шi лiврерiĭ пе каре ȣпȣ̆ natȣраліstȣ̆ spiritȣaлȣ̆ ĭĭ a пȣmitȣ̆ « fiinцe хартофаце » (mînкътоаре de хîрtie, fiindȣ̆-къ съ хрънеskȣ̆ de хîрtie) че s'арȣ̆ fi fъкȣtȣ̆ de dînшiĭ, dакъ хîрtiea n'арȣ̆ fi în лȣme?

Че арȣ̆ deveni mediчiĭ aktȣaлĭ фъръ хîрtie de рецете? Маĭ кȣ seamъ în ȣnеле локȣрĭ ȣnde serвічiȣлȣ̆ лорȣ̆ este onopatȣ̆ пȣmaĭ dȣпъ пȣмърȣлȣ̆ рецетелорȣ̆ че аȣ̆ skрisȣ̆.

Еatъ къ хîрtiea este în лȣmea modeрnъ ȣпȣ̆ елементȣ̆ soчiaлȣ̆ de чеа d'întîia imпортанцъ. Аша dар кредȣ̆ къ se кȣвine ка съ fачемȣ̆ оаре-каре кȣnoштinце maĭ de апроапе кȣ ачеаstъ mateрie imпортантъ шi кȣ istoрia еĭ.

În timпȣрiле челе maĭ antiче, oameniĭ skрieаȣ̆ пе табле de петре, adeкъ съпаȣ̆ кȣ греȣtate литеріле în петре. Маĭ пе ȣрмъ възîndȣ̆ ачеаstъ неконвенienцъ аȣ̆ înчепȣtȣ̆ съ skрie пе foĭ de арворĭ de палmieрĭ saȣ̆ de кȣрmале, прекȣмȣ̆ рапортъ Pliniu; пе ȣрмъ аȣ̆ skрisȣ̆ пе партea din пъȣntрȣ а коажеĭ арворiлор, fъкîndȣ-ле sȣлȣ̆ (de ачеea în лимба лatinъ каpteа шi faцa din пъȣntрȣ а коажеĭ арворȣлȣĭ se пȣmeskȣ̆ liber). Маĭ пе ȣрмъ аȣ̆ алеsȣ̆ dрeптȣ̆ mateрiaлȣ̆ de skрisȣ̆, пȣmaĭ пе коажа ȣнеĭ sinгȣрe планте каре крештea în maрĭ кътimĭ лîнгъ рiȣлȣ̆ Нiлȣ din Еціntȣ̆, пȣmitъ *papirŭ (Cyperus Papyrus)* каре е презentatъ în алътȣрата fiгȣръ.

Pliniu desкрie ачеаstъ плантъ în modȣлȣ̆ ȣрмъторȣ̆. Planta *Papirus*, zіче елȣ̆, креште în бълціле ръmase пе лîнгъ Нiлȣ, dȣпъ че елȣ̆ s'а retрasȣ̆ шi кеарȣ̆ în miзлокȣлȣ̆ лȣĭ în локȣріле maĭ пȣцinȣ̆ adînчĭ. Трȣнкiȣлȣ̆ ачестеĭ планте este triȣнгȣларȣ̆ sȣбцiindȣ-se sȣsȣ̆ шi d'о înълцime ка de 6 пiчioape, елȣ̆ поартъ пе капȣлȣ̆ лȣĭ ȣпȣ̆ моцȣ̆ de пърȣ̆ în forma ȣнеĭ ȣмбреле (vezĭ fiгȣра), каре е formatъ de фрȣнзъ фрацetъ пȣрtatъ d'о mȣлцime de трȣнкiȣлеці (pedunkule) лȣнці, екȣалĭ шi каре акоперȣ̆ spiчеле. Dар ера шi о алтъ speцъ ла каре spiчеле пȣ formaȣ̆ ȣмбреле, чĭ niште капете miчĭ. Чеа d'întîiȣ̆ speцъ este adевъратȣлȣ̆ papyrus, пе kîndȣ̆ чеа а doȣа se пȣмеште *Sari*, ла аȣtopiĭ antiчĭ. Маĭ пе ȣрмъ natȣрaлistiĭ аȣ̆ гъsitȣ̆ шi în Siчiлia о speцъ de Papyrus (pipero în лимба volgare d'аколо).

Еціпцieniĭ deteрȣ пȣmiрea de *Berd*, плантеĭ Papyrus. Din ръдъчinеле еĭ fъчеаȣ̆ feлȣрimĭ de base; партea de жосȣ̆ а трȣнкiȣлȣĭ tînъръ, fiindȣ̆ moaле шi dȣлче, ера о mînкаре foaрte бȣнъ, maĭ кȣ seamъ fiindȣ̆ пръжitъ în fокȣ̆, dар din коажа трȣнкiȣлiлорȣ̆ легate ȣпȣ кȣ алtȣ, fъчеаȣ̆ лȣntрiĭ; апоĭ din коажа inteрioаръ fъчеаȣ̆ цесътȣрĭ пентрȣ pînze гроасе, ла difeрite ȣзанцiȣрĭ. Moise ка прȣнкȣ̆, fiindȣ̆ пȣсȣ̆ întр'о кȣтie шi арȣнкатȣ̆ în апа Niлȣлȣĭ, кȣtiea saȣ̆ кошȣлецȣлȣ̆ ачеsta, а fostȣ̆ din трȣнкiȣлеці de планта Papyrus. Еціпцieniĭ antiчĭ авеаȣ̆ ideia къ крокоdiлiĭ пȣ atакȣ̆ пе оаменĭ каре se aflȣ în лȣntрiĭ de Papyrus.

Dар фолосȣлȣ̆ principaлȣ̆ каре трѫцеаȣ̆ Еціпцieniĭ antiчĭ, ера къ fъчеаȣ̆ хîрtie din коажа din пъȣntрȣ а трȣнкiȣлȣĭ sȣȣ̆. Ачеаstъ хîрtie se пȣmea dȣпъ пȣмеле плантеĭ adeкъ *papirŭ* (în лimба греакъ, papyros; în лatina, papyrus; în лимба франчезъ, papier; în лимба цермапъ, papir ш. ч. л).

Dар kîndȣ̆ s'а fъкȣtȣ̆ ачеаstъ mape înвенцiȣne?

Аȣtopiĭ antiчĭ пȣ sîntȣ̆ toцĭ d'ачееашĭ opiniȣne. *Varron* zіче, къ inвенцia ачеаsta s'а fъкȣtȣ̆ în timпȣлȣ̆ лȣĭ Алеksandрȣ, пе kîndȣ̆ Pliniu pretinde къ еа s'а fъкȣtȣ̆ mȣлtȣ̆ maĭ naintea епочеĭ лȣĭ Алеksandрȣ челȣ̆ mape. Къчĭ Herodote, Homer Aeschilon шi Plato ворбеаȣ̆ de Papyrus.

În раporтȣлȣ̆ Ботаnічеĭ, планта Papyrus апарцine de famiлia Cyperacéelor (trestiiлорȣ̆).

Este intepesatȣ a кȣnoaшte modȣлȣ dȣпъ каpe Eџintenii antiчï fъчeaȣ xîptie din aчeastъ плantъ. Modȣлȣ onepaџiȣneï лopȣ e deskpis de Pliniu. Eatъ чe ziчe eлȣ despre aчeasta. Eï жȣnȣiaȣ пeliџe sȣбџipï, кape înвeleaȣ tpȣnкiȣpiлe fopmîndȣ кȣ dînseлe бȣкъџï late. Aчeste foï лe întindeaȣ пe mese mapï шi лe stpoпeaȣ кȣ apa Nilȣлȣï, кape epa лimпiчioasъ; dap kîte odatъ лe ȣnџeaȣ шi кȣ клeiȣ (Colle). Dȣпъ aчeasta, пȣneaȣ foiлe sȣб teaskȣ шi aпoï лe esпȣneaȣ лa soape ка sъ se ȣsȣчe. O asemenea xîptie se пȣmea atȣnчï *hieratikŭ* (saкpȣ) къчï пe dînsa se skpia къpџiлe de peлiџie aлe Eџintenилopȣ; dap aчeastъ xîptie kîndȣ вinea din Eџintȣ лa Poma, epa sȣпȣsъ din пȣoȣ mȣлtopȣ sпълъtȣpï шi пpeпapaџiȣnï, шi atȣnчï пpiimea пȣmipea de *Augustŭ, Liviŭ* saȣ *Fanniŭ*. Чeлȣ din ȣpmъ пȣme se papoptъ лa ȣnȣ чeлeбpȣ faбpikantȣ de xîptie d'atȣnчï, кape a шtiȣtȣ a пpeпapa xîptiea чea maï finъ кȣnoskȣtъ în timпiï aчeea.

Sȣб domniea împъpatȣлȣï Claudiŭ s'a пepfekџionatȣ xîptiea Augustŭ; къчï epa пpea finъ шi tpansпapentъ шi пpodȣчea o konfȣziȣne în чitipea лitepiлopȣ. Totȣ atȣnчï aȣ fъкȣtȣ foaia (коала) de xîptie, maï лatъ шi 'ï a datȣ пȣmipea de Claudiana, кape a deвenitȣ акȣmȣ ȣnȣ ȣzaџiȣ џeнepaлȣ.

Planta Papyrus din Egyptŭ.

Pliniŭ deskpie modȣлȣ de пepfekџiȣne a xîptieï пȣmitъ Claudiana. Eлȣ ziчe: xîptiea de Papyrus, dȣпъ чe a fostȣ adȣsъ din Eџintȣ лa Poma, fъчea кȣ dînsa пpeпapaџiȣniлe ȣpmъtoape: кȣ mezȣ de пîine mȣiatȣ în aпъ fepвinte, fъчea ȣnȣ feлȣ de клeiȣ кȣ кape ȣnџea foiлe de xîptie de Papyrŭ întp'ȣnȣ modȣ пaptiкȣлapȣ, шi xîptia лȣa o fopmъ omoџenъ în џesъtȣpa eï шi foapte netedъ. Însъ aчest клeiȣ tpeбȣia sъ fie întpeбȣinџatȣ кȣ 24 de ope în ȣpmъ dȣпъ чe a fostȣ пpeпapatȣ, nічï maï nainte nічï maï tîpziȣ; пe ȣpmъ бъtea xîptiea aчeasta кȣ чiокanȣ, o ȣnџea înкъ odatъ кȣ клeiȣ, o пȣnea înкъ odatъ sȣб teaskȣ шi în чeлe din ȣpmъ бъteaȣ foiлe întinse din пȣoȣ кȣ чiокanȣ. Pliniŭ

лаȣdъ мȣлтȣ ачеаstъ хîрtie zikîndȣ, къ а възȣtȣ ніште ȣвраџе skрise н'ачеаstъ хîрtie înainte кȣ dȣоъ сȣте de ani, каре s'аȣ пъstратȣ foaрte бine.

Маї пе ȣрмъ, препараціȣнеа хîрtieї de Papyrus din Еџiнтȣ а кîштiгатȣ în Еȣропа о перфекціȣне ші маї маре. Аша ведемȣ ла Cassiodorŭ, кîндȣ ворбеште de foї de хîрtie de Papyrus întребȣінціате în тімпȣлȣ лȣї, zіче къ ераȣ маї албе de кîтȣ зъпада; атȣнчї полеіала хîрtieї, se фъчеа кȣ fildeшȣ saȣ кȣ пеаtра нȣміtъ пончїȣ. Кȣ toate ачесте, хîрtiea asta ераȣ преа debiлъ ші фраџетъ, în кîтȣ se рȣпеа преа лесне кîндȣ se фъчеа о карте din asemenea хîрtie; de ачееа ера обiчеiȣ а amesteka хîрtie de Papyrus кȣ пергаментȣ (parchemin), адекъ дȣпъ 4, 5 foї de хîрtie de Papyrus вінеа foї de pergamentŭ. În ȣнеле бібліотече пȣбліче din Еȣропа se гъsesкȣ мanȣskрise skрise н'astȣ-феліȣ de хîрtie каре аȣ о векіме de кîте о 1000 ші de 1200 de anї. Літеріле toтȣ sîнтȣ în stареа бȣнъ ші чернеала а ръмасȣ неагръ în ачестȣ тімпȣ îndeлȣнгатȣ.

Еџiнціеніï інтерџінеаȣ ȣнȣ комерчїȣ маре кȣ хîрtiea de Papyrus, каре крештеа în џара лорȣ; тоатъ лȣмеа se сервеа кȣ хîрtiea ачеаsta. În тімпȣлȣ лȣї Авгȣstȣ ачестȣ еsпортȣ а девенітȣ аша de маре în кîтȣ în Рома se sімџеа ліпsъ de хîрtie.

Împъраціï Романї skріеаȣ skрisoріле лорȣ партікȣларе, мемоареле ші edіктеле лорȣ пȣбліче тоtȣ пе хîрtie de Papyrus. S. Hieronyme не înваџъ, къ кеарȣ în секолȣлȣ алȣ 5-леа дȣпъ Хр., хîрtiea de Papyrus ера înкъ în ȣзȣлȣ комȣнȣ. Dар Montfaucon zіче къ, кеарȣ дȣпъ кîціва секȣлї în ȣрмъ, edіктеле пȣбліче în Франца, în Італіа ші маї în тоатъ Еȣропа, se skріеаȣ пе ачеаstъ хîрtie. Інвазіȣнеа Арабілорȣ în оріентȣ а тъіатȣ комерчїȣлȣ Аsieї кȣ Еȣропа, атȣнчї Еȣропеенiї ера siліціï а skріе пе пергаментȣ. Ачеаsta а џінȣтȣ дȣоï секȣлї, dар пе ȣрмъ еарȣ аȣ ревенітȣ ла хîрtiea de Papyrus кȣ каре s'аȣ сервітȣ пînъ în секолȣлȣ алȣ 11-леа ші 12-леа. Аша dар în каре епока аȣ învetatȣ oamenії а se серві кȣ хîрtiea de Papyrus din Еџінтȣ? Ачеаstъ кȣеstiȣне н'а авȣтȣ пînъ акȣмȣ ȣнȣ ръспȣнсȣ îndestȣлъторȣ. Asemenea ші кȣеstiȣнеа despre епока deskоперіреї хîрtieї de Papyrus е ші акȣмȣ ла îndoiaлъ. Varron zіче къ dатеазъ din тімпȣлȣ клъдіреї орашȣлȣї Алеksandpieї (în секолȣлȣ лȣї Алеksandpȣ челȣ маре). Dар Pliniu претінде къ кеарȣ къpціле лȣї Numa реџеле Romeї, ераȣ skрise пе хîрtie de Papyrus. Апоï ші фъръ ачеаsta, din кîте-ва еspресіȣнї гъsite în опереле лȣї Homer, Herodot ші Eschylus резȣлтъ, къ întребȣінцареа хîрtieї de Papyrus ера în Еџінтȣ мȣлтȣ маї антікъ de кîтȣ клъдіреа орашȣлȣї Алеksandpieї.

Кȣ toate ачестеа, історічiї deskоперірілорȣ, sîнтȣ d'онініȣнеа, къ în секолȣлȣ алȣ 11-леа s'а deskоперітȣ ȣзаціȣлȣ хîрtieї de тренџе (chiffons), каре о întребȣінцъмȣ акȣмȣ. Ачеаstъ deskоперіре а кърȣї інвентторȣ нȣе кȣноsкȣтȣ тȣтȣрорȣ este рекламатъ de Џерманї, Італіанї ші Гречї, каре fіindȣ рефȣџіаціï din Оріентȣ în Basel (Elveџiea), аȣ învъцатȣ аколо а фаче хîрtie din тренџе, імітîndȣ astȣ-фелȣ обічеiȣлȣ din натріа лорȣ, адікъ а фаче хîрtie de бȣмбакȣ, каре обічеiȣ ера foaрте комȣнȣ în Оріентȣ în секолȣлȣ алȣ 11-леа.

Токмаї în секолȣлȣ алȣ 13-леа, хîрtiea de тренџе а девенітȣ ȣнȣ ȣзаціȣ џенералȣ în Еȣропа. Чеа d'întîiȣ foae de хîрtie de тренџе каре se кȣноаште, este de ла 1319. Papeteriile (magaziile de хîрtie) s'аȣ ашезатȣ în Франца пентрȣ пріма оаръ сȣб Philip de Valois, адекъ ла 1340. Dар чеа d'întîiȣ фабрікъ маре de хîрtie în Еȣропа, ера ачееа de ла Gertford din Англіа în анȣлȣ 1588. Нȣ este нічї ȣнȣ секолȣ de кîндȣ s'а фъкȣтȣ în Џерманіа о deskоперіре нȣое în фабрікаціȣнеа de хîрtie адекъ о машінъ кȣ о роатъ мішкатъ прін пȣтереа апеї каре таіъ тренџеле în бȣкъціï fіне ші каре а фъкȣтȣ къ кеарȣ хîрtiea de тінарȣ s'а фъкȣтȣ акȣмȣ мȣлтȣ маї фрȣмоасъ ші маї фінъ de кîтȣ înainte 50 ші 100 de anї, кîндȣ тінъреаȣ пе хîрtiea каре серв астъзї нȣмаї бъкапілорȣ ка съ învелеаскъ маслінеле. Съ нȣ'шї імаџіне чіне-ва къ asta este ȣнȣ багателȣ ші німікȣ. Din контра, нȣ нȣмаї копрінsȣлȣ ȣнеї къpціï чї ші esтеріорȣлȣ съȣ, інфлȣінціеазъ преа мȣлтȣ асȣпра аматорілор de лектȣръ. Întр'о карте плъкȣтъ окілорȣ se чітеште алтȣ-фелȣ de кîтȣ întр'о карте тінърітъ пе хîрtie проастъ. Апоï сексȣлȣ челȣ фрȣмосȣ каре прін гȣstȣлȣ съȣ de лектȣръ а контрібȣітȣ атîтȣ de мȣлтȣ ла ръспîndіреа літератȣреї, поате fi атрасȣ кътре лектȣръ нȣмаї прін înфъцішареа esтеріоаръ. Ла dame, о карте este ка ȣнȣ омȣ. Кîндȣ н'аре ȣнȣ esтеріорȣ плъкȣтȣ, рарȣ арȣнкȣ окії пе dînsȣ; аша ші картеа чеа маї бȣнъ фъръ îмбръкъмінте елеганть, нȣ фаче ефектȣ асȣпра сексȣлȣї фрȣмосȣ. Ачеаsta нȣ требȣе s'о ȣїтъмȣ нічї одатъ.

Іџіена попȣларъ.

Лекціȣнеа III. Ȣрмаре ла istoрia Dieteticeĭ.

Domnilорȣ!

Евенементȣлȣ алȣ 3-леа a fostȣ *deskoперirea пȣрцилорȣ шi цȣрiлорȣ нȣое але пъмîntȣлȣi*, шi maĭ кȣ seamъ *deskoперirea Americeĭ*. De ачеea vedemȣ къ seколȣлȣ алȣ 16-леа formeazъ înceпȣtȣлȣ ȣneĭ epoce нȣoe în Dietetika попȣларъ. Къчĭ atȣnчĭ s'a întrodȣsȣ în Eȣropa o мȣлцime de materii нȣoe de mînкare, de бъȣтȣrъ шi de îmбръкъminte кare negreшitȣ аȣ avȣtȣ o inflȣinцъ imensъ asȣpra societъцeĭ moderne. Atȣnчĭ s'a întrodȣsȣ în Eȣropa *kartofii*, кare аȣ devenitȣ ȣнȣ nȣtrimîntȣ попȣларȣ din toate zilele pentrȣ milioane de oamenĭ, скъпîndȣ-ĭ de foametea кare maĭ nainte se repeta regȣлatȣ în Eȣropa ла fie-кare 6 orĭ 10 anĭ; atȣnчĭ s'a întrodȣsȣ кafeaoa, чеaiȣ, zaxъrȣ шi tȣtȣnȣ (taбaкȣ), кare s'аȣ întrodȣsȣ într'atîta în sfera treбȣinцелорȣ nечеsare ȣneĭ Eȣropeanȣ, în кîtȣ rare къ nȣmaĭ poate trъi fъrъ dînsele. Apoĭ чine poate tъgъdȣi къ ȣнȣ omȣ, кare bea acȣmȣ кafea de dimineaцъ шi dȣпъ кafea fȣmeazъ o цigarъ de Havana, ла prînzȣ mъnînкъ felȣrimĭ de kodiminte în бȣкate (precȣmȣ: skorцiшoare, piперȣ. ш. ч. л.) шi кîte odatъ bea ш'ȣнȣ paxarȣ de шampanie saȣ madera, apoĭ dȣпъ prînzȣ ȣнȣ paxarȣ de vȣtкъ saȣ кearȣ o кafea însoцitъ d'o цigare шi seara bea ȣнȣ чeaiȣ кȣ romȣ; нȣ poate tъgъdȣi чine-va zicȣ, къ acestȣ omȣ trъeшte кȣ totȣлȣ алtȣ felȣ de кîtȣ Sokrate, Aristotelesȣ шi кearȣ de кîtȣ Avgȣstȣ, кare n'аȣ шtiutȣ че va съ zicъ кafea, zaxarȣ, чeaiȣ, vȣtкъ, maderъ, шampanie, цigare, piперȣ шi челе-лalte! Dar чine poate tъgъdȣi къ, кȣ deskoперirea acestorȣ лȣкрȣrĭ, нȣ s'a fъкȣtȣ o reformъ totalъ în dietetika пȣбликъ a Eȣropeenilорȣ? Apoĭ шi deskoперirea бȣмбакȣлȣi n'a kontriбȣitȣ пȣцinȣ ла aceastъ reformъ! Dакъ ȣнȣ omȣ este în stare a пȣрta acȣmȣ vestimente variate плъкȣte шi мȣлtȣ maĭ eftine de кîtȣ аȣ плътitȣ strъmoшiĭ noștri pentrȣ vestiminte мȣлtȣ maĭ ordinare шi în maĭ пȣцinъ varietate чine poate tъgъdȣi, къ nepotȣлȣ are ȣнȣ avantaцiȣ maĭ mare asȣpra strъmoшȣлȣi съȣ? Negreшitȣ ȣna din foloasele челе maĭ însemnate але чivilizaцiȣneĭ konsistъ în eftinъtatea шi în variaцiȣnea oбiектелорȣ кare аȣ devenitȣ nечеsarii pentrȣ o viaцъ плъкȣtъ! Indȣstria, komerчiȣлȣ, дрȣмȣriле de ferȣ шi vapoarele аȣ devenitȣ niшte agenцĭ нȣoĭ шi пȣternichĭ aĭ dieteticeĭ пȣбличе moderne. Kîndȣ Fridikȣ челȣ mare a vrȣtȣ съ meargъ în graбъ de ла Berlinȣ pînъ ла Potzdam în шease ore, treбȣea съ moarъ o мȣлцime de каĭ, din kaȣza goaneĭ, шi съ se бoлnъveaskъ кȣrierȣлȣ anȣnцъtorȣ; acȣmȣ orĭ-че чismarȣ din Berlinȣ merge în 25 minȣte ла Potzdam, нȣ se препъdeшte nicĭ ȣнȣ каlȣ шi nicĭ ȣнȣ кȣrierȣ нȣ perde pofta de mînкare, fiindȣ-къ дрȣмȣлȣ de ferȣ a fъкȣtȣ съ fie de prisosȣ каĭĭ шi кȣrierii. Kîndȣ înainte кȣ 100 de anĭ, кȣrцile de Viena шi de Parisȣ аȣ avȣtȣ o korespondenцъ graбnikъ, кîцĭ каĭ шi oamenĭ treбȣiea съ пътimeaskъ, шi шtirea ажȣngea ла Parisȣ aбia a чinчea zi; acȣmȣ teлegrafȣлȣ electrikȣ, fъrъ a osteni nicĭ'o fiinцъ vie, transmite o depeшъ de ла Viena ла Paris în пȣцine minȣte! Iatъ ȣнȣ mikȣ esemплȣ din кare пȣtemȣ konkide pentrȣ toate челе-лalte.

4-леа. Кȣderea feodaлitъцeĭ, a каvaлerismȣлȣi aristokratikȣ; skimбarea sa în monarшie în Eȣropa шi *invenцiȣnea пȣлbereĭ de tȣnȣ* (*earba de пȣшкъ*). Sistemȣлȣ feodaлȣ din seкȣлiĭ de miжлоcȣ шi sistemȣлȣ de resбелȣ кare a fostȣ inerentȣ кȣ dînsȣлȣ, аȣ черȣtȣ o viaцъ foarte regȣлatъ, ка съ zicȣ aшa aventȣroasъ. Кavaлерȣлȣ în лȣпtele челe marĭ, se sprижinea пe лъnчile vasaлорȣ съĭ, пe кîndȣ în лȣпte partikȣлare къȣta speranцa în saбia sa, кare era жȣdeкъtorȣлȣ sȣпремȣ алȣ oamenилорȣ în пȣmitele seкȣле, шi divinitatea omnipotentъ, în дȣeлiле каvaлерiлорȣ. Dar кîndȣ maĭ мȣлцĭ каvaлерĭ аȣ fostȣ dispȣшĭ a кeлtȣi чева maĭ мȣлtȣ de кîtȣ ia ieртatȣ пȣнга лорȣ чea noбiлъ, se adȣnaȣ пe ȣнȣ дрȣмȣ пȣбликȣ ȣnde treчeaȣ negȣцъtorii кȣ marfъ шi кȣ banĭ mergîndȣ ла bîлчiȣrĭ шi кȣ mîinele лорȣ, каvaлerii dispȣiaȣ пe negȣцъtorĭ, nedensindȣ'ĭ de krima. «Кȣmȣ съ îndrъsneaskъ ȣнȣ omȣ ordinarȣ (mожiкȣ nenoбiлȣ), съ aibъ banĭ, пe кîndȣ пȣнга ȣнȣĭ каvaлерȣ noбiлȣ este goaлъ!» Dar

банії че кавалерії despoitorї лȣаȣ de ла негȣцъtorї, нȣ'ї а întrebȣinцatȣ ла ȣнȣ skopȣ вȣлгарȣ, сѫ'шї кȣмпере marfъ saȣ алтȣ-чева, чї ії întrebȣinцaȣ ла ȣнȣ skopȣ maї нобілȣ, adekъ а aranцea kîte-ва ospeцe, mese бȣне, кȣ vînatȣrї бȣне шї кȣ vinȣ бȣнȣ de каре кавалерії беаȣ fъkîndȣ toaste (înkinîndȣ) în sъnъtatea amantелорȣ лорȣ dopite. Katexismȣлȣ кавалерȣлȣї ера skȣrtȣ шї kȣprindea пȣцine artiколе de kredinцъ din каре челе maї dekъпetenії, ераȣ ȣrmъtoarele: «Kredȣ în saбia шї în лanчia mea; kredȣ къ nimeni нȣ poate îndrъsni съ se ȣite strîmбȣ ла mine; kredȣ къ toate averiле попȣлȣлȣї плебеȣ (nенобілȣ) sîntȣ кȣ drentȣ кȣвîntȣ але meле; kredȣ къ плебеȣ treбȣe съ fie înkъ mȣлцumitȣ kîndȣ mîinele meле nobiле аȣ біне boitȣ алȣ despoia, ка съ întreбȣinцezȣ банії лȣї ла ȣнȣ skopȣ maї нобілȣ; kredȣ къ ȣнȣ кавалерȣ onestȣ treбȣe съ despreцȣiaskъ indȣstria, negoцȣлȣ, кърцiле шї stȣdiȣ шї нȣ treбȣe неарȣ съ шtie съ se sȣб-skrie kredȣ къ еȣ sîntȣ protektorȣ natȣralȣ алȣ seksȣлȣї frȣmosȣ; kredȣ în fideлitatea drъгȣцeї meле; kredȣ în toate че zikȣ kлеріченdar нȣ voiȣ съ amȣ а fache кȣ dînшії».

Аша dar aчeastъ viaцъ de rъпirї шї de esчesȣ, aчeastъ desvoltare nераціонабілъ а forцелорȣ mȣskȣлare, prin ostenelele, кълъtoriї шї лȣnte din partea seignoriлорȣ кавалерї шї din partea vasaлілорȣ, negreшitȣ къ н'аȣ нȣtȣtȣ fi favorabiле pentrȣ o dietetikъ raціонабілъ. De aчeea vedemȣ în kroniчeле aчestорȣ sekȣлї, къ în цeнералȣ oamenії н'аȣ ажȣnsȣ atȣnчї ла о vîrstъ foarte înaintatъ. Ȣнȣ statistikȣ цeniалȣ а fъkȣtȣ бȣгаре de seamъ, къ în sekoлȣлȣ алȣ 17-леа mȣrea pe anȣ în Eȣropa *fърѫ enidemie* atîtȣ, kîtȣ morȣ în Eȣropa akȣmȣ kîndȣ enidemia холерeї domneшte în челȣ maї mare градȣ!

Къderea sistemȣлȣї feodалȣ кȣ ideiле sale fantastiче, konsolidarea monarшiiлорȣ în Eȣropa, каре аȣ prodȣsȣ ȣнȣ sistemȣ miлitarȣ d'o oшtire permanentъ, komпȣsъ d'o parte а чetъцeniлорȣ, pe kîndȣ чea-лaлtъ parte se okȣпъ кȣ лȣkrȣriле pachiфiче, indȣstriaле шї komerчiaле, neavîndȣ akȣmȣ frika d'a fi бътȣtȣ шї despoiatȣ pe drȣmȣ de mîna кавалерiлорȣ, шї maї кȣ seamъ, inventiȣnea erбeї de пȣшkъ, каре а fъkȣtȣ ка sȣkчesȣлȣ резбелілорȣ съ depinde de kaлkȣліле matematiче, еарȣ нȣ de forцe mȣskȣлare; toate aчeste împreцiȣrърї, zikȣ, аȣ prodȣsȣ o skimбare mare în dietetika попȣларъ în toatъ Eȣropa.

5-леа. Реформареа реліцiȣneї katoліче. Ешіреа реліцiȣneї protestante шї prin ȣrmare ridikarea mъnъstiriлорȣ (de kълȣгърї шї de kълȣгъriцe) în Цermania шї în Engлitera, н'аȣ kontriбȣitȣ пȣцinȣ ла skimбarea sistemȣлȣї dietetikȣ în Eoropa чentraлъ; къчї *mії* de oamenї шї de femeї аȣ învetatȣ а trъi în чeліbatȣ; însъ infлȣinцa челіbatȣлȣї s'a esepsatȣ în Eȣropa în sekoлії de maї nainte нȣ нȣmaї asȣpra aчestорȣ mії de oamenї чeліbatорї, чї asȣpra mȣлtорȣ алцiї, каре neînvetatȣ аȣ venitȣ în kontaktȣ кȣ dînшії, preкȣmȣ este foarte кȣnoskȣtȣ tȣtȣлорȣ каре аȣ stȣdiatȣ istoria mînъstiriлорȣ din Eȣropa чentraлъ, în sekȣлії medianї.

6-леа. Inventiȣnea tinografieї. Domniлорȣ! Oare ȣnde se афлъ o sferъ moraлъ saȣ неарȣ materiaлъ каре, intrîndȣ în resortȣлȣ esistenцeї omeneшtї, съ нȣ fi simцitȣ o infлȣinцъ mare din каȣza aчesteї inventiȣnї цiganтiче шї nekaлkȣлабіле în efekteле еї pentrȣ toate цeneraцiȣniле noastre! Apoї лȣmina каре а vърsatȣ aчeastъ aȣrorъ nоȣъ asȣpra tȣtȣлорȣ шtiinцeлорȣ ȣmane, а vърsat'o шї asȣpra шtiinцeї noastre кърia а datȣ posiбiлitatea d'a împлini adevърata еї misiȣne, adekъ а vorбi înaintea ȣнȣї попȣлȣ despre ideiле каре interesează în gradȣлȣ челȣ maї mare n'aчestȣ попȣлȣ; къчї akȣmȣ кърціле попȣлare despre Dietetikъ, sîntȣ în stare а se rъspîndi în попȣлȣ кȣ o mare înлesnire.

Apoї în timпȣлȣ nostrȣ шї кȣrsȣriле пȣбліче de Iцienъ попȣларъ, se ȣrmează maї în toate kapitaлеле Eȣroneї. Toate aчestea аȣ kontriбȣitȣ mȣлtȣ ла reformarea spiritȣлȣї пȣбліkȣ în raportȣлȣ dieteticeї пȣбліче; însъ кȣ toate aчestea, аȣ rъmasȣ шї akȣmȣ mȣлte prejȣdekъцї în пȣбліkȣ, каре se raportъ ла шtiinцa noastrъ; шї akȣmȣ неарȣ în Eȣropa чentraлъ шї maї кȣ seamъ ла noї, mȣлцimea попȣлȣлȣї are ideї foarte greшite despre леціле vieцeї шї despre kondiцiȣniле neчesariї d'aшї konserva sънъtatea. Аша dar sokoteskȣ, къ rъspîndirea шtiinцeї Iцieneї попȣлare printr'ȣнȣ кȣrsȣ пȣбліkȣ, нȣ este ла noї ȣнȣ лȣkrȣ în zadarȣ, чї din kontra, pînъ kîndȣ viaцa шї sънъtatea vorъ rъmînea oбiekteле челе maї prechioase pentrȣ totȣ omȣлȣ, pînъ atȣnчї ȣнȣ stȣdiȣ каре pȣne pe omȣ în stare а'шї пъstra însȣшї aчeste oбiekte, ȣнȣ asemenea stȣdiȣ negreшitȣ къ е кȣ dreptȣ кȣvîntȣ, ȣнȣ лȣkrȣ foarte preцiȣitȣ. Еатъ dar înkȣrajarea noastrъ pentrȣ aчestȣ кȣrsȣ.

Tinъritȣ în Tinografia Koлeцiȣлȣї Sf. Saba.